

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Zagwarantowanie rzeczywistych praw osób z niepełnosprawnościami do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego”**(dodatkowa opinia z inicjatywy własnej)**

(2021/C 56/04)

Sprawozdawca: **Krzysztof PATER**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	20.2.2020
Podstawa prawna	Artykuł 32 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Dodatkowa opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	11.11.2020
Data przyjęcia na sesji plenarnej	2.12.2020
Sesja plenarna nr	556
Wynik głosowania	246/0/0
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wstęp

1.1. Niniejsza opinia jest podsumowaniem drugiego etapu prac Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES-u) mających na celu zagwarantowanie wszystkim obywatelom Unii Europejskiej (UE), będącym osobami z niepełnosprawnościami, rzeczywistego prawa do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego (PE).

1.2. Na pierwszym etapie, zakończonym w marcu 2019 r., EKES opracował raport informacyjny „Rzeczywiste prawa osób z niepełnosprawnościami do głosowania w wyborach do PE”⁽¹⁾. Raport obszernie opisuje prawne i techniczne przeszkody w realizacji tych praw we wszystkich państwach członkowskich UE. W niniejszej opinii przywołane zostały tylko niektóre ustalenia i wnioski z tego raportu; poznanie pełnej sytuacji wymaga lektury całego dokumentu.

2. Wnioski i zalecenia

2.1. W każdym z 27 państw UE istnieją przepisy albo rozwiązania organizacyjne, z powodu których niektórzy wyborcy z niepełnosprawnościami są pozbawieni możliwości głosowania w wyborach do PE.

2.2. Jeśli nie zostaną wprowadzone znaczące zmiany prawne, wraz ze starzeniem się społeczeństw będzie stale rosła liczba osób bez rzeczywistego prawa do głosowania z powodu niepełnosprawności. Odnosi się to zarówno do osób mieszkających we własnym domu, jak i przebywających w placówkach opieki długoterminowej. Brak możliwości głosowania dotyka także wiele innych osób, takich jak osoby przebywające krótkotrwale w szpitalach, osoby w trakcie leczenia lub rehabilitacji w warunkach domowych oraz osoby, które z uwagi na zagrożenie epidemiologiczne są poddawane izolacji lub kwarantannie.

2.3. EKES uznaje taki stan za niedopuszczalny, sprzeczny z podstawowymi wartościami UE oraz przepisami Traktatu o Unii Europejskiej (TUE). Jest on także sprzeczny z wieloma aktami prawnymi i politycznymi o charakterze międzynarodowym – w tym z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, Powszechną deklaracją praw człowieka ONZ, Międzynarodowym paktem praw obywatelskich i politycznych oraz zaleceniami Komitetu Ministrów Rady Europy.

2.4. EKES zwraca się do PE, Rady Europejskiej oraz państw członkowskich o dokonanie pilnej zmiany Aktu wyborczego z 1976 r.⁽²⁾ poprzez doprecyzowanie zasady powszechności, bezpośredniości i tajności wyborów, co pozwoli na wdrożenie w całej UE norm gwarantujących osobom z niepełnosprawnościami rzeczywiste prawo do głosowania, zgodnie z art. 29 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Normy powinny obejmować co najmniej:

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/pl/node/68473>

⁽²⁾ Dz.U. L 278 z 8.10.1976, Dz.U. C 340 z 10.11.1997, Dz.U. L 283 z 21.10.2002.

- zakaz pozbawiania prawa do głosowania w wyborach do PE z powodu niepełnosprawności lub stanu zdrowia,
- obowiązek informowania o zasadach głosowania w formie odpowiedniej w stosunku do potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności,
- umożliwienie samodzielnego głosowania poza lokalem wyborczym tym osobom, które ze względu na niepełnosprawność nie mają do niego dostępu,
- wprowadzenie rozwiązań, które pozwolą osobom z niepełnosprawnościami wymagającym znaczącego wsparcia, takim jak osoby głuchoniewidome, niewidome, słabowidzące lub mające ograniczoną sprawność manualną, głosować samodzielnie, bez korzystania z pomocy innych osób,
- możliwość zmiany wyznaczonego lokalu wyborczego na bardziej dostosowany do potrzeb wyborcy z niepełnosprawnościami,
- prawo danej osoby do swobodnego wyboru osobistego asystenta, który będzie ją wspierał w korzystaniu z prawa do głosowania.

2.5. Wdrożenie tych zasad nadal pozostawi państwom członkowskim dużą swobodę decyzyjną, zarazem zagwarantuje jednak, że od 2024 r. każdy obywatel UE będzie miał rzeczywiste prawo wybierania swoich przedstawicieli do PE – niezależnie od obywatelstwa i kraju zamieszkania.

3. Aktualna sytuacja

3.1. Przeszkody napotymane przez osoby z niepełnosprawnościami w realizacji ich prawa do głosowania

3.1.1. Politycy w całej Europie są świadomi faktu, że wiele osób z niepełnosprawnościami nie jest w stanie korzystać ze swoich praw wyborczych, ponieważ od wielu lat przedstawiciele organizacji zajmujących się prawami osób z niepełnosprawnościami i prawami człowieka, a także indywidualne osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny, domagają się rzeczywistego prawa do głosowania, bez żadnych ograniczeń. Przewodniczący Parlamentu Europejskiego Antonio Tajani wskazał również na ten problem w piśmie, które skierował w 2017 r. do premierów wszystkich państw członkowskich, zwracając się do nich o podjęcie wszelkich odpowiednich środków w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z prawa do głosowania podczas wyborów w 2019 r. Nie osiągnął jednak oczekiwanego rezultatu.

3.1.2. W dniu 20 marca 2019 r. EKES skierował swój raport informacyjny „Rzeczywiste prawa osób z niepełnosprawnościami do głosowania w wyborach do PE” do instytucji UE i państw członkowskich.

3.1.2.1. Raport obszernie opisuje prawne i techniczne przeszkody napotymane we wszystkich państwach UE przez osoby z niepełnosprawnościami przy realizacji prawa do głosowania. Przedstawiono w nim także ponad 200 przykładów dobrych praktyk, czyli rozwiązań ułatwiających tym osobom udział w wyborach.

3.1.2.2. W raporcie przedstawiono analizę praw osób z niepełnosprawnościami do pełnego uczestnictwa w życiu politycznym, w tym prawa do głosowania, wynikającego z najważniejszych międzynarodowych aktów prawnych oraz aktów o charakterze politycznym.

3.1.2.3. Raport przedstawia także szczegółowy opis przepisów obowiązujących w UE, regulujących zasady prowadzenia wyborów do PE, oraz sposób zmiany tych przepisów.

3.1.3. Ograniczenia opisane w raporcie znalazły potwierdzenie w relacjach europejskich mediów oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego z przebiegu ostatnich wyborów do PE w dniach 23–26 maja 2019 r.

3.1.4. W okresie dwóch miesięcy między opublikowaniem raportu w marcu 2019 r. a wyborami do PE w maju zdecydowano się na zmiany prawne w Niemczech⁽³⁾ i we Francji⁽⁴⁾, dzięki czemu umożliwiono udział w wyborach osobom dotychczas pozbawionym prawa głosowania. Mimo to przepisy krajowe 14 państw członkowskich nadal wykluczają w sumie około 400 tys. obywateli UE z głosowania w wyborach do PE z powodu niepełnosprawności intelektualnej lub problemów w zakresie zdrowia psychicznego, zazwyczaj po tym, jak wydana zostaje decyzja o umieszczeniu ich pod całkowitą lub częściową kuratelą.

⁽³⁾ https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2019/04/qs20190415_2bvq002219en.html

⁽⁴⁾ <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000038261631&categorieLien=id>

3.1.5. Rozwiązania organizacyjne (ograniczenia techniczne) wynikające z przepisów lub praktyki państw członkowskich powodują, że miliony obywateli UE nie mają możliwości oddania głosu w wyborach do PE. Przykładowo:

- w ośmiu państwach osoba, która nie jest w stanie dostać się do lokalu wyborczego z powodu niepełnosprawności lub choroby, w tym także osoba przebywająca w instytucji całodobowej opieki, nie ma żadnej innej możliwości głosowania,
- w 18 państwach niewidomi wyborcy nie mają możliwości samodzielnego oddania głosu,
- w 12 państwach wyborca z niepełnosprawnościami nie może wskazać preferowanego lokalu wyborczego,
- w dziewięciu państwach wyborca musi napisać na karcie do głosowania numer identyfikacyjny kandydata, jego nazwisko albo nazwę popieranej partii, co stanowi poważną barierę nie tylko dla osób niewidomych,
- tylko jeden kraj UE ma przepisy określające wyposażenie i organizację pracy lokali wyborczych tak, aby były dostosowane do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami (dotyczą one połowy lokali w tym kraju).

3.1.6. W każdym z 27 państw UE występują przepisy albo rozwiązania organizacyjne, które pozbawiają niektórych wyborców z niepełnosprawnościami możliwości głosowania w wyborach do PE. Gdyby jednak wdrożono najlepsze doświadczenia ze wszystkich państw, powstałby idealny system, w którym każdy obywatel UE z niepełnosprawnościami nie tylko miałby pełną możliwość głosowania, ale także mógłby wybrać najwygodniejszy dla siebie sposób oddania głosu spośród kilku możliwości.

3.1.7. Pandemia COVID-19 skłoniła państwa organizujące wybory w 2020 r. do wdrożenia nowych, często innowacyjnych rozwiązań, co stworzyło możliwość głosowania bez konieczności przyjazdu do lokalu wyborczego, rozszerzając tym samym zakres pozytywnych rozwiązań stosowanych w państwach członkowskich, które to rozwiązania są przydatne nie tylko dla osób z niepełnosprawnościami.

3.1.8. W dniu 26 listopada 2020 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję w sprawie oceny wyborów europejskich ⁽⁵⁾, w której, odwołując się do wspomnianego raportu EKES-u, wskazał na poważne ograniczenia w realizacji praw wyborczych przez osoby z niepełnosprawnościami.

3.2. Uwarunkowania demograficzne i zdrowotne

3.2.1. Zgodnie z prognozami Eurostatu ⁽⁶⁾ udział osób w wieku powyżej 65 lat w ogólnej liczbie ludności UE wzrośnie z 19,8 % w 2018 r. do 31,3 % w 2100 r.

3.2.2. Według Eurostatu dziewczynka urodzona w 2015 r. może przeżyć średnio 63,3 lat życia w zdrowiu, bez jakiegokolwiek formy niepełnosprawności. Natomiast chłopiec urodzony w tym samym roku może przeżyć średnio 62,6 lat bez niepełnosprawności ⁽⁷⁾. A ponieważ średnia przewidywana długość życia tej dziewczynki wynosi 83,3 lat, zaś chłopca 77,9 lat, to przeciętnie kobiety urodzone w 2015 r. przez 20 lat będą doświadczać choroby bądź jakiejś formy niepełnosprawności, a mężczyźni – przez około 15 lat.

3.2.3. Zgodnie z szacunkami Eurostatu ⁽⁸⁾ wskaźnik osób z niepełnosprawnościami w grupie wiekowej 15–64 lat wynosi 11–14 %, zależnie od przyjętej definicji. Jeśli punktem odniesienia będzie definicja zawarta w art. 1 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, ratyfikowanej przez UE i wszystkie państwa członkowskie, to wskaźnik ten przekroczy 15 %.

3.2.4. Można więc szacować, że już obecnie prawie 20 % dorosłych obywateli UE, czyli około 80 mln osób, doświadcza różnego rodzaju niepełnosprawności utrudniających im codzienne funkcjonowanie, a wskaźnik ten będzie wzrastał w tempie średnio o 1 % co 6 lat.

⁽⁵⁾ P9_TA(2020)0327.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing/pl

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU_-_statistics_on_an_ageing_society&oldid=458862

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/34409.pdf>

3.2.5. Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych dotyczy osób, które mają „długotrwałe naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów”. EKES podkreśla jednak, że także inne osoby, u których formalnie nie uznano niepełnosprawności, gdyż naruszenie sprawności ich organizmu ma charakter krótkotrwały, mają w identyczny sposób ograniczone możliwości głosowania.

3.2.5.1. W tym gronie znajdują się np. pacjenci krótkotrwale przebywający w szpitalach oraz osoby leczone lub rehabilitowane w warunkach domowych, które ze względu na czasowe ograniczenia, wynikające z ich aktualnego stanu zdrowia, nie mogą głosować w lokalu wyborczym. W UE może to dotyczyć kilkuset tysięcy pacjentów.

3.2.5.2. Może to być istotne także dla osób, które z uwagi na zagrożenie epidemiologiczne są poddane ograniczeniom w przemieszczaniu się, w tym izolacji w zamkniętych placówkach lub zakazowi opuszczania własnego mieszkania. Doświadczenia z przebiegu epidemii COVID-19 pokazują, że może to dotyczyć w tym samym czasie wielu milionów obywateli UE.

4. Najważniejsze międzynarodowe ramy prawne i polityczne dotyczące czynnego prawa wyborczego osób z niepełnosprawnościami

4.1. Powszechna deklaracja praw człowieka ONZ, przyjęta 10 grudnia 1948 r., w artykule 21 stanowi, że „każdy człowiek ma prawo do uczestniczenia w rządzeniu swym krajem bezpośrednio lub poprzez swobodnie wybranych przedstawicieli”.

4.2. Zgodnie z artykułem 25 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 16 grudnia 1966 r., „każdy obywatel ma prawo i możliwości, bez żadnej dyskryminacji [...] i bez nieuzasadnionych ograniczeń: [...] korzystania z czynnego [...] prawa wyborczego”.

4.3. Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, która weszła w życie 3 maja 2008 r.:

- wymaga od państw-stron „zapewnienia, że osoby niepełnosprawne będą mogły efektywnie i w pełni uczestniczyć w życiu politycznym i publicznym, na zasadzie równości z innymi osobami [...] włączając w to prawo i możliwość korzystania z czynnego [...] prawa wyborczego” oraz określa szereg środków, które mają to umożliwić, w tym obowiązek „zapewnienia, że tryb głosowania oraz stosowane w związku z nim urządzenia i materiały będą odpowiednie, dostępne i łatwe do zrozumienia i zastosowania” (art. 29),
- podkreśla, że „osoby niepełnosprawne mają prawo do uznania ich za podmioty prawa” i „mają zdolność prawną, na zasadzie równości z innymi osobami, we wszystkich aspektach życia” (art. 12),
- wymaga zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do powszechnie wykorzystywanych „budynków, dróg, transportu oraz innych urządzeń wewnętrznych i zewnętrznych” (art. 9).

4.4. Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami zauważył w 2015 r., że „w całej Unii Europejskiej osoby z niepełnosprawnościami, zwłaszcza osoby pozbawione zdolności prawnej lub przebywające w placówkach opiekuńczych, nie mogą korzystać ze swojego prawa do głosowania w wyborach, a udział w wyborach nie jest dla nich w pełni dostępny” i zalecił „podjęcie niezbędnych środków [...] w celu umożliwienia wszystkim osobom z wszelkimi rodzajami niepełnosprawności [...] korzystania z ich prawa do głosowania”⁽⁹⁾.

4.5. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) jasno wskazuje w artykule 20 ust. 2 lit. b), że: „obywatele Unii [...] mają między innymi: prawo do: [...] głosowania [...] w wyborach do Parlamentu Europejskiego [...] w Państwie Członkowskim, w którym mają miejsce zamieszkania, na takich samych warunkach jak obywatele tego Państwa”.

4.6. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej w art. 39 potwierdza prawo wszystkich obywateli UE do głosowania w wyborach do PE. Ponadto w art. 21 ust. 1 podkreśla, że „zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na [...] niepełnosprawność”. Art. 26 zawiera deklarację, że „Unia uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im [...] udział w życiu społeczności”.

⁽⁹⁾ Concluding Observations on the initial Report to the European Union [Uwagi końcowe dotyczące wstępnego sprawozdania dla Unii Europejskiej]

4.7. Zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy z 16 listopada 2011 r.⁽¹⁰⁾ potwierdza, że wszystkie osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do uczestniczenia w życiu politycznym i publicznym na zasadzie równości z innymi osobami oraz że „w trakcie głosowania trzeba zapewnić dostępne karty wyborcze i udogodnienia”.

5. Niezbędne działania

5.1. EKES podkreśla, że zgodnie z art. 10 ust. 2 TUE (wersja skonsolidowana) „obywatele są bezpośrednio reprezentowani na poziomie Unii w Parlamencie Europejskim”. Art. 14 ust. 3 Traktatu stanowi, że „członkowie Parlamentu Europejskiego są wybierani [...] w powszechnych wyborach bezpośrednich, w głosowaniu wolnym i tajnym”. Te przepisy nie dają podstaw do jakiegokolwiek różnicowania prawa do głosowania w wyborach do PE między osobami z niepełnosprawnościami, w zależności od ich obywatelstwa lub kraju zamieszkania.

5.2. W UE występuje obecnie bardzo wiele przykładów nieuzasadnionego różnicowania praw osób z niepełnosprawnościami, a tym samym ich dyskryminacji. Przykładowo:

- osoba posiadająca obywatelstwo dwóch państw członkowskich UE może, w zależności od wybranego przez siebie dokumentu tożsamości, albo głosować w sposób całkowicie niezależny, albo zostać pozbawiona prawa do głosowania ze względu na swoją niepełnosprawność intelektualną,
- osoba leżąca, wymagająca całodobowej opieki, nie może głosować, gdyż nie jest w stanie dotrzeć do lokalu wyborczego, a w kraju jej zamieszkania nie ma innej możliwości głosowania. Gdyby jednak mieszkała w innym państwie UE, mogłaby zagłosować swobodnie w sposób korespondencyjny, do przenośnej urny wyborczej albo przez internet,
- osoba niewidoma w jednym państwie członkowskim może zagłosować w sposób całkowicie samodzielny, bez czyjegokolwiek wsparcia. Jeśli jednak zamieszka w innym państwie, nie będzie to już możliwe – będzie mogła zagłosować jedynie w lokalu wyborczym z pomocą innej osoby,
- osoba cierpiąca na chorobę Parkinsona będzie w stanie samodzielnie zagłosować w kraju, w którym głosowanie polega na postawieniu prostego znaku graficznego (np. „x”) albo wyjęciu właściwej karty spośród kart z otrzymanego pakietu. Jednak w kraju wymagającym czytelnego wpisania na karcie do głosowania numeru, nazwy lub nazwiska napotka barierę nie do pokonania,
- osoba mająca poważne trudności w poruszaniu się (np. poruszająca się o kulach lub na wózku) może w niektórych państwach wybrać dogodny dla siebie lokal wyborczy, inne państwa nie pozwalają jednak na swobodny wybór dostosowanego lokalu wyborczego, co często uniemożliwia tym osobom udział w wyborach.

EKES uznaje takie sytuacje za niedopuszczalne, sprzeczne z podstawowymi wartościami Unii oraz przepisami TUE.

5.3. Za organizację wyborów do PE i ustanowienie ich zasad odpowiadają państwa członkowskie. Ich swoboda decyzyjna jest jednak ograniczona regulacjami prawnymi UE. Akt wyborczy z 1976 r., stanowiący podstawę prawną wyborów do PE, określa wymogi, które niekiedy różnią się od zasad obowiązujących w państwach członkowskich w wyborach lokalnych lub wyborach do parlamentów krajowych⁽¹¹⁾. EKES uważa, że zmiana tego Aktu, poprzez zobowiązanie państw członkowskich do wdrożenia standardów gwarantujących osobom z niepełnosprawnościami rzeczywiste prawo do głosowania, jest właściwym i szybkim sposobem na usunięcie obecnych praktyk dyskryminujących tych obywateli UE.

5.3.1. EKES uważa, że zasada powszechności wyborów, określona w art. 1 ust. 3 tego Aktu powinna zostać doprecyzowana poprzez wskazanie, że żaden obywatel UE nie może na podstawie przepisów krajowych zostać pozbawiony prawa do głosowania w wyborach do PE z powodu swojej niepełnosprawności lub stanu zdrowia.

5.3.2. EKES uznaje za niezbędne doprecyzowanie zasady bezpośredniości i tajności wyborów, określonych w art. 1 ust. 3 tego Aktu, poprzez wskazanie, że państwa członkowskie, określając szczegółowe zasady głosowania, są zobowiązane do:

- umożliwienia osobom, które ze względu na niepełnosprawność nie są w stanie głosować w lokalu wyborczym, bezpośredniego, samodzielnego oddania głosu,
- informowania o zasadach głosowania w formie dostosowanej do potrzeb wynikających z wszystkich rodzajów niepełnosprawności,

⁽¹⁰⁾ Zalecenie CM/Rec(2011)14

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/node/68473> – część 4.

- podjęcia decyzji w sprawie sposobu głosowania i wdrożenia niezbędnych rozwiązań technicznych dla osób z niepełnosprawnościami potrzebujących znacznego wsparcia – takich jak osoby głuchoniewidome, niewidome, słabowidzące lub osoby o ograniczonej sprawności manualnej – umożliwiających tym osobom niezależne głosowanie bez pomocy innych osób,
- zagwarantowania każdej osobie z niepełnosprawnościami możliwości zmiany wyznaczonego lokalu wyborczego, jeśli uzna ona inny lokal za lepiej dostosowany do jej niepełnosprawności,
- zapewnienia każdemu wyborcy z niepełnosprawnościami prawa swobodnego wyboru osoby, która pomoże jej w głosowaniu (osobistego asystenta).

5.4. EKES uważa, że bogate pozytywne doświadczenia wielu państw mogą być wykorzystane do szybkiego wdrożenia proponowanych rozwiązań, z uwzględnieniem specyfiki i tradycji wyborczych każdego z państw członkowskich.

5.4.1. Już teraz 17 państw UE stosuje rozwiązania pozwalające na głosowanie do przenośnej urny wyborczej przez niektóre grupy wyborców. W ośmiu państwach wyborcy mogą głosować korespondencyjnie. W jednym państwie możliwe jest głosowanie przez internet. Niektóre państwa UE organizują zamknięte lokale w placówkach całodobowej opieki. Te rozwiązania pozwalają zagłosować osobom, które nie są w stanie dotrzeć do wyznaczonego lokalu wyborczego.

5.4.2. Dziewięć państw członkowskich wdrożyło rozwiązania na rzecz samodzielnego głosowania przez osoby niewidome. Mają one formę specjalnych nakładek na kartę do głosowania, gdy głosuje się poprzez postawienie na niej prostego znaku graficznego, bądź też polegają na przygotowaniu kopert z kartami wyborczymi, opisanymi alfabetem Braille'a, tak aby wyborca mógł łatwo znaleźć właściwą kartę, którą ma wrzucić do urny wyborczej. Specjalne nakładki są bardzo pomocne także dla osób niedowidzących oraz osób o ograniczonej sprawności manualnej. Państwa obecnie wymagające od wyborców wpisania na kartę do głosowania numeru na liście lub nazwiska kandydata mogą skorzystać z tych doświadczeń, jeżeli zdecydują się na zmianę systemu na bardziej dogodny.

5.4.3. 15 państw UE zapewnia wyborcom możliwość zmiany lokalu wyborczego co najmniej w sytuacji, gdy jest to uzasadnione niepełnosprawnością. W dziesięciu państwach istnieje możliwość wcześniejszego głosowania przynajmniej przez niektóre grupy obywateli – najczęściej w obiektach znakomicie dostosowanych do potrzeb osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Ponieważ żadne państwo UE nie ma na swoim terenie wszystkich lokali dostosowanych do potrzeb osób ze wszystkimi rodzajami niepełnosprawności, pozostawienie wyborcom prawa swobodnego wyboru odpowiedniego lokalu jest jedynym właściwym rozwiązaniem.

5.4.4. W wielu państwach czynności asystenta może wykonywać podczas wyborów każda osoba wskazana przez wyborcę z niepełnosprawnościami. Duża grupa państw ogranicza jednak prawo do swobodnego wyboru asystenta. Za uzasadnione można to uznać jedynie w sytuacji, gdy miałyby być to osoba wykonująca równocześnie inne funkcje (np. członek komisji wyborczej, mąż zaufania). W pozostałych wypadkach ograniczenia są nieuzasadnione, a stosowane w niektórych państwach procedury wskazywania asystenta naruszają godność wyborców z niepełnosprawnościami.

5.5. Wdrożenie wskazanych zasad nie ograniczy bynajmniej swobody decyzyjnej państw członkowskich, za to zagwarantuje, że każdy obywatel UE będący osobą z niepełnosprawnościami będzie miał rzeczywiste prawo wybierania swoich przedstawicieli do PE bez względu na swoje obywatelstwo i kraj zamieszkania. EKES uważa, że przyjęcie tych zasad jest niezbędne, aby najbliższe wybory do PE mogły być uznane za w pełni powszechne.

5.5.1. Zgodnie z art. 223 ust. 1 TFUE „Parlament Europejski opracowuje projekt w celu ustanowienia przepisów niezbędnych do umożliwienia wybrania swoich członków w powszechnych wyborach bezpośrednich zgodnie z jednolitą procedurą we wszystkich Państwach Członkowskich lub zgodnie z zasadami wspólnymi dla wszystkich Państw Członkowskich. Rada, stanowiąc jednomyślnie zgodnie ze specjalną procedurą ustawodawczą i po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego, który stanowi większością głosów wchodzących w jego skład członków, ustanawia niezbędne przepisy. Przepisy te wchodzą w życie po ich zatwierdzeniu przez państwa członkowskie, zgodnie z ich odpowiednimi wymogami konstytucyjnymi”.

5.5.2. Biorąc to pod uwagę i z myślą o zagwarantowaniu wszystkim obywatelom UE będącym osobami z niepełnosprawnościami prawa do głosowania w wyborach do PE w 2024 r., EKES zwraca się do:

- Parlamentu Europejskiego – o pilne opracowanie projektu zmiany Aktu wyborczego z 1976 r.,

- Rady Europejskiej – o ustanowienie zmienionych przepisów zgodnie z celami wskazanymi w niniejszej opinii,
- państw członkowskich – o zatwierdzenie przepisów ustanowionych przez Radę bez zbędnej zwłoki.

5.5.2.1. EKES ma świadomość, że w ostatnich latach dyskutowano wiele, często kontrowersyjnych, propozycji zmian zasad wyborów do PE. Niemniej uważa, że propozycje dotyczące praw wyborczych osób z niepełnosprawnościami powinny zostać wyłączone z tej ogólnej debaty i przedłożone jako odrębny projekt, gdyż tylko takie podejście daje nadzieję na szeroki konsensus i szybkie wprowadzenie postulowanych zmian. Wdrożenie standardów dotyczących realizacji praw wyborczych przez osoby z niepełnosprawnościami mogłoby też stanowić dobrą podstawę do podjęcia w przyszłości podobnych inicjatyw dotyczących innych zagadnień, o których wspomina Parlament Europejski w rezolucji z dnia 26 listopada 2020 r. ⁽¹²⁾.

Bruksela, dnia 2 grudnia 2020 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹²⁾ Punkt 23 rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie oceny wyborów europejskich (2020/2088(INI)); P9_TA(2020)0327.